

Berlioz Hector (1803-1869)

Jest to najwybitniejszy kompozytor francuskiego [romantyzmu](#). Swą muzykę wiązał z innymi sztukami, a szczególnie z literaturą, inspirowając się dziełami Goethego, Byrona, Szekspira czy Wergilusza

Hector Berlioz (ur. 11 grudnia 1803 roku w La Côte Saint-André) pochodził z zamożnej, mieszczańskiej rodziny — ojciec jego był lekarzem. Stosunkowo późno, bo dopiero w wieku dwunastu lat Hector zetknął się z muzyką. W 1821 r. wyjechał do Paryża na studia medyczne na Sorbonie. Równolegle brał również lekcje kompozycji. W 1824 r., otrzymawszy tytuł bakałarza nauk fizycznych, zrezygnował z dalszej nauki i wybrał niepewną przyszłość kompozytora. Oczywiście nie spotkało to się z aprobatą rodziny i wiązało się z dużymi trudnościami finansowymi. W czasie studiów był zatem zmuszony do podejmowania prac zarobkowych. Pierwszy znaczący sukces przyszedł dopiero w roku 1830, kiedy to, po czterech wcześniejszych nieudanych próbach, Berlioz zdobył wreszcie prestiżową Prix de Rome za [kantatę Sardanapale](#).

W tym samym roku skomponował też swe najstojniejsze dzieło — *Symphonie fantastique, episode de la vie d'un artiste* (*Symfonia fantastyczna, epizod z życia artysty*), autobiograficzną [symfonię](#) programową, uznawaną za kamień milowy w dziejach muzyki romantycznej. W dziele tym wprowadził Berlioz tzw. *idée fixe*, czyli rodzaj motywu przewodniego — melodię, która powraca wielokrotnie w całej kompozycji, reprezentując jakąś programową ideę czy osobę. W *Symfonii* dotyczy ona ukochanej kompozytora, irlandzkiej aktorki Harriet Smithson, którą zobaczył w roli Ofelii trzy lata wcześniej. Wysyłał jej niezliczone listy miłosne, na które nie odpowiadała, symfonię potraktował zaś jako wyznanie swoich emocji. Dzieło opowiada zatem o młodym muzyku, który ujrawszy raz ukochaną, zakochuje się w niej bez pamięci. Przekonany, że jego miłość jest nieodwzajemniona, truje się opium i popada w narkotyczny sen. Śni, że zabił ukochaną, zostaje aresztowany, skazany i jest świadkiem własnej egzekucji. Prawdziwa Harriet, po wielu perturbacjach, została żoną Berlioza, ale w międzyczasie kompozytor chciał popełnić szaleństwo bliskie programowi jego dzieła. Gdy w 1831 roku inna jego ukochana, Marie Moke, chciała poślubić innego, był tak zdesperowany, że zagroził iż zamorduje ją, jej matkę i narzeczonego, a potem popełni samobójstwo. Na szczęście porzucił ten plan.

Hector Berlioz, Symfonia fantastyczna

W kolejnych latach powstały dalsze słynne dzieła Berlioza, np. symfonia na [altówkę](#) i orkiestrę *Harold en Italie* (1834 r.), *Requiem* (1837 r.), [opera](#) *Benvenuto Cellini* (1838 r.), symfonia dramatyczna na chór, solistów i orkiestrę *Romeo et Juliette*

(1839 r.), a także zamówiona przez ministra spraw wewnętrznych *Grande symphonie funèbre et triomphale* (*Symfonia żałobna*, 1840 r.). Była ona przeznaczona na uroczystości przeniesienia zwłok ofiar rewolucji 1830 roku na Plac Bastylli i odsłonięcia Kolumny Wolności. Te utwory przyniosły Berliozowi zasłużoną sławę, coraz to wyższe stanowiska z profesurą kompozycji w paryskim konserwatorium na czele, oraz Krzyż Kawalerski Legii Honorowej.

Rozpoczął wówczas także intensywne podróże koncertowe, które ugruntowały jego sławę, szczególnie w Niemczech. Organizowano tam nawet festiwale na jego cześć (np. Tydzień Berliozowski zorganizowany dwukrotnie przez Liszta w Weimarze). W swych dojrzałych latach napisał takie dzieła, jak np. legenda dramatyczna *La damnation de Faust* (*Potępienie Fausta*, 1846 r.), religijne *Te Deum* (1849 r.) oraz opery — *Les Troyens a Carthage* (*Trojanie w Kartaginie*, 1858 r.) i *Beatrice et Benedict* (1862 r.). Pisał też książki o muzyce, z których najsłynniejszą pozostaje *Grand traité d'instrumentation et d'orchestration modernes* (1844 r.) traktujący o nowoczesnych metodach instrumentacji (o możliwościach gry na danym instrumencie) i orkiestracji (o sposobach łączenia instrumentów w orkiestrze). Swą ostatnią podróż koncertową mistrz odbył w 1868 r. do Moskwy i Petersburga. Umarł niedługo po powrocie (8 marca 1869 roku w Paryżu). Został pochowany na cmentarzu Montmartre w Paryżu, obok swych dwóch żon — Harriet Smithson i Marie Recio.

dr hab. Iwona Lindstedt

Ciekawostki

Berlioz nigdy nie nauczył się dobrze grać na [fortepianie](#), wolał [gitare](#) i [flet](#).

Requiem Berlioz wymaga przy wykonaniu 190-osobowej orkiestry, dodatkowych zespołów instrumentów dętych i perkusyjnych oraz 210 głosów chóru.

Za życia Berlioz znany był nie tylko jako kompozytor. Był też dyrygentem prowadzącym wykonania własnych dzieł oraz krytykiem muzycznym i eseistą, który w licznych felietonach podejmował kwestie roli literackiego programu w muzyce.